

SANTLLUC

A Pla-Narbona

Us semblarà una animalada, però tal i com he esbossat en un breu text al desplegable que acompanya l'exposició, trobo que Josep Pla-Narbona és un nom que fa, sobretot, per a un metge, un arquitecte o un advocat, més que no pas per a un dibuixant.

Imagineu-vos per un moment l'autoritat que revestiria un Dr. Pla-Narbona, l'efecte que faria una altra Casa de les Punxes obra d'un tal Pla-Narbona o la confiança que ens donaria un *bufet* Pla-Narbona?

El nom trobo que s'adiu perfectament a especialistes minuciosos, com ara ell, tot i que mirat des d'un altre punt de vista, també s'avindria a d'altres demiurges de la nostra esfera social, tant boteruda, com podrien ser un alquimista de barri, un president dels maçons de Barcelona o bé a un director d'orquestra internacional.

Sigui com sigui Pla-Narbona és un nom que fa patxoca, i dubto si no inclourà pel mateix preu dues entitats completament oposades i alhora complementàries, com les típiques i tòpiques seny i rauxa, dia i nit, blanc i negre, fred i calent, positiu i negatiu, tou i dur o bò i dolent.

Però per ara, com que Pla-Narbona no és ni metge ni arquitecte ni advocat ni alquimista ni maçó ni director d'orquestra, almenys que se sàpiga, no hi veig inconvenient a batejar-lo “el doctor Jekyll i el senyor Hyde catalans”, o dit d'una altra manera, aquell que fa disseny de dia i art de nit.

Dit així, en aquests termes, pot semblar un nom inflat, abundós, qui sap si excessiu. Res d'això. Penso que tot es deu, al capdavant, a que per tal d'enquibir-hi tanta complexitat enlloc d'un cognom ell en necessita dos.

I dos noms fan un cognom compost o doble. I és aquí on volia arribar: fixem-nos que doble és una estructura temàtica molt interessant, en la qual cadascun dels membres de la dualitat és el doble i alhora el negatiu de l'altre.

De fet, l'any 1885, amb el Dr. Jekyll i Mr. Hyde, Robert L. Stevenson popularitzà per sempre més aquesta estructura temàtica del doble. Tot i fer-ho tan senzill, però,

SANTLLUC

quina relació us sembla que hom pot establir, raonablement, entre un metge respectable i un senyor que descriu com un individu violent i obsés sexual que frequenta els baixos fondos de Londres?

Ara mateix no m'ho plantejo això, però davant la impossibilitat aparent d'una relació entre els dos penso que, uns anys després d'escriure la novel·la, els descobriments de la psicoanàlisi van fer palès que mentre Jekyll era, en la terminologia de Freud, l'encarnació del *Super-ego* Hyde era la de l'*Ell*; és a dir, l'oposició tossuda i constant al *super-ego*.

Mentrestant, entre els anys 1962 i 1976 l'admirable Pla-Jekyll-Narbona-Hyde, segons que diu un catàleg del qual ara us faré cinc cèntims, freqüentava als baixos fondos de Barcelona el Cercle Artístic de Sant Lluç del carrer del Pi desdoblant, i ara parla el catàleg, en "dibuixant, pintor, gravador i escultor, dedicat fonamentalment al disseny gràfic i publicitari, activitat professional que li ha deparat nombrosos premis i reconeixements a nivell internacional".

Bé, aquell any del 1962 el nostre admirat amic ja participà al concurs del Premi Internacional de Dibuix Ynglada-Guillot amb una obra titulada *La líbido* (un nom que en aquell temps no era qualsevol cosa). I l'any 1976 va obtenir el premi amb l'obra *Cosmografia positiu-negatiu I* (un nom, fixeuvos, que al·ludeix a la dualitat!).

Precisament aquests dies, i ja és casualitat o dualitat o positiu-negatiu, a l'estudi maquetem el catàleg commemoratiu del 50è aniversari d'aquests prestigis premis de dibuix, i m'ha fet goig de veure l'obra amb la qual Pla-Narbona va guanyar-lo. Esplèndid i representatiu del dissenyador gràfic que admiràvem tots els joves dissenyadors gràfics, a les observacions del catàleg esmentat es diu que "la producció pictòrica i els dibuixos es mouen entre els pressupostos expressionistes i un surrealisme molt personal. Estan protagonitzats per la figura humana, *fragmentada, desdoblada, fantàstica o monstruosa*, i fortament condicionats per les metàfores visuals i les imatges comunicatives, sintètiques i impactants, requerides pel seu ofici

SANTLLUC

de grafista. És a través de la seva activitat com a dibuixant i pintor com expressa amb llibertat la seva personal i crítica visió de l'home i la societat contemporània”.

Fixeu-vos bé, allà parlen d'una figura humana (qui sap si no fou esbossada a Sant Lluç) *fragmentada, desdoblada, fantàstica o monstruosa*. Així, doncs, desdoblament, transformació i metamorfosis són temàtiques característiques a l'obra de Pla-Jekyll-Narbona-Hyde. Amb plena llibertat hi mou espiritistes, mèdiums i bruixots, la mena de personatges habituals a les estructures temàtiques que aspiren a ser fantàstiques o extraordinàries. A més, als títols de les seves obres hi podeu trobar conceptes que lliguen amb el què estem dient, com ara “demiurgs”, “escamotejadors”, “xamans”, “ambivalències”, “sublimacions”, “esotèric”, “lívido” i “libidinal”, “eròtica”, “positiu-negatiu”, “visions conscients, subconscients i preconscients”, “imatges extraordinàries” i “homenatges a Freud”, etc.

Val a dir que en la meva ingènua juvenesa, només mirant-lo als ulls copçava que Pla-Narbona no era un home qualsevol. Creia fermament que el doctor o arquitecte o advocat o alquimista o maçó o director d'orquestra, amb un pam més d'alçada hagués estat un home de cine. Físicament imponent, sempre mudat, amb els cabells tallats per l'iranzo, era digne de protagonitzar una de les pel·lícules sobre el Dr. Jekyll i Mr Hyde que s'han fet fins ara i que jo anava a veure fascinat pels personatges: la de Lewis al 1919; les de Murnau i Robertson al 1920; la de Mamoulian al 1932; la de Fleming al 1941; la de Friedman al 1951 o la de l'espanyol Jesús Franco al 1965.

Com els artistes d'aquell Hollywood que havíem mitificat, Pla-Narbona feia enveja a tots els dissenyadors gràfics per “les imatges comunicatives, sintètiques i impactants, requerides pel seu ofici de grafista” (aleshores en deien així dels dissenyadors gràfics). I és que tot ho feia bé, millor que ningú, i a més, el diable que tenia entaforat a dins es desdoblava en àngel a l'hora de dibuixar, ja fós a Sant Lluç o a l'estudi.

Tot i això, costava identificar-se amb aquell personatge superior, gairebé inabastable, perquè tot i tenir un llapis de traç amable i delicat en lloc de dibuixar la

SANTLLUC

bellesa acadèmica s'entestava a representar deformacions, malformacions o monstruositats. Feia pam i pipa als cànons grecorromans recreant-se a dibuixar, pulcra i magníficament, obsessions fantàstiques o monstruoses.

Semblava, talment, que la mà del Dr. Jekyll la fés anar Mr. Hyde.

En fi, no sé si tot això són només cabòries meves o si les podrem compartir en acabar de veure l'exposició, refrendant per majoria si és que hi heu vist desdoblaments, dualitats o conflictes entre el *Super-ego* i l'*Ell*, o no.

Si no fós així, demaneu a Pla-Narbona o a Maria que us ho expliquin ells. Jo, que no sóc crític d'art, només he fet de mèdium per tal d'interpretar l'artista a la meva manera.

Enric Satué
